

Người sáng lập Đảng

Ngồi trong ca-bin tàu biển, anh Nguyễn nóng lòng được cập bến để nhanh chóng bắt tay vào việc hợp nhất các tổ chức cộng sản. Anh được biết Việt Nam Quốc dân Đảng đang ráo riết chuẩn bị một cuộc bạo động vũ trang. Thành lập năm 1927, Việt Nam Quốc dân Đảng thu nạp đảng viên thiếu chặt chẽ để bọn mật thám và tay sai thực dân Pháp chui vào trong Đảng. Chúng biết gần hết các đảng viên và các tổ chức của Đảng. Trong khi đó những người lãnh đạo nôn nóng khởi sự với tư tưởng: “Không thành công cũng thành nhân”.

Vụ ám sát Ba-danh ở Hà Nội làm rung động dư luận và làm anh suy nghĩ. Một buổi tối, Ba-danh, Giám đốc Sở mộ phu, từ nhà một ả nhân tình ở phố Huế đi ra thì gặp hai thanh niên đưa cho một mảnh giấy viết bằng tiếng Pháp: “Mi, tên hút máu! Mi đem quăng người Việt Nam ra khắp bốn phương trời!”. Rồi một anh rút súng bắn chết Ba-danh. Lập tức, cảnh sát, mật thám Pháp quăng lưới bắt nhiều cơ sở của Việt Nam Quốc dân Đảng: 40 quân nhân, 39 nhà buôn, 37 nghiệp chủ, thầy lang, 26 giáo viên trường công, 10 nhân viên thương mại, 6 học sinh đại học, 2 giáo sư...

Tàu đưa anh Nguyễn vào bến Thương Hải. Trước khi đi Hồng Kông, anh cần đến đây làm việc với cơ quan Ban Phương Đông Quốc tế Cộng sản và gặp chỉ bộ Việt Nam Thanh niên Cách mạng Đồng chí hội để hỏi tình hình và tìm hiểu những đường giao thông liên lạc giữa trong nước và Trung Quốc.

Thượng Hải là một trong những thành phố cảng sầm uất nhất Trung Quốc gồm ba khu vực: tô giới Anh, tô giới Pháp và phần thuộc Trung Quốc. Có thể nói đây là một thành phố nước ngoài trên đất Trung Quốc. Trong tô giới Anh có hạm đội Anh, cảnh sát là người Ấn Độ, chỉ huy là người Anh. Trong thành phố có nhiều xí nghiệp, ngân hàng, hiệu buôn, khách sạn của người nước ngoài.

Tô giới Pháp lại khác hẳn ở chỗ nó có rất nhiều biệt thự đẹp, sang trọng và những công viên cấm biển: “Cấm người Trung Quốc vào”. Các quan chức cai trị ở đây do Chính phủ Pháp bổ nhiệm. Trong tô giới có khoảng 5000 lính khố xanh, khố đỏ, cảnh sát người Đông Dương, có nhiều người Việt Nam làm nhà ở nhà máy dưỡng khí, các công sở, làm bồi bếp cho Pháp, hoặc mở hiệu buôn. Tàu chiến Pháp đậu ở bến.

Anh Nguyễn tìm đến chỗ anh Nguyễn Lương Bằng, mang bí danh là Hai, một cán bộ đã dự lớp huấn luyện chính trị ở Quảng Châu, đang phụ trách việc tuyên truyền, vận động binh lính Việt Nam và tổ chức liên lạc của đoàn thể từ Trung Quốc về Việt Nam bằng đường biển. Anh Nguyễn gửi một bức thư cho anh Hai: “Em chờ cậu ở chỗ đánh bi-a của Tiên Thi công ty”. Một buổi chiều đầu

năm, Thượng Hải lạnh và có tuyết, theo hẹn, anh đến Tiên Thi công ty, một cửa hàng bách hóa vào hạng lớn nhất Thượng Hải. Anh đội chiết mũ dạ cũ, mặc áo khoác ngoài hơi mỏng. Trông thấy một người mặc âu phục, áo ba-đờ-xuy, quần khần len, dáng quen thuộc, anh cất tiếng gọi:

- Anh Hai!

Anh Hai nhận ra người gọi, mừng rỡ:

- Anh Vương!

Anh Nguyễn rủ anh Hai đi quanh các phố để hỏi tình hình công nhân, binh lính Việt Nam ở Thượng Hải, những tàu nào chạy đường Đông Dương –Trung Quốc có cơ sở của ta...

Rồi anh Nguyễn nói:

- Tôi ở đây vài ngày rồi lại phải đi ngay. Hẹn hôm sau đến chỗ tôi nói chuyện lâu. Anh ở bên tô giới Pháp phải cẩn thận. Chúng nó đang khủng bố riết.

Anh Nguyễn ở một căn nhà trọ nhỏ, thuê căn buồng rẻ tiền, đủ kê một giường con và một bàn con. Trời lạnh mà không có lò sưởi. Đến bữa, ăn cơm gạo xấu, có món canh và món cá mặn. Anh Hai nhìn bữa ăn ấy, đầy vẻ ái ngại và nhận ra, so với hồi ở Quảng Châu, anh Nguyễn gầy đi nhiều. Anh Nguyễn dặn dò anh Hai: Hoạt động trong binh lính phải tránh manh động, tuyên truyền phải thiết thực, có sức thuyết phục, không nói sáo rỗng, chung chung; báo Kèn gọi lính phải viết cho ngắn gọn, rõ ràng, chú ý khơi dậy tinh thần yêu nước ở mọi người.

Anh Nguyễn đến Hồng Kông với hộ chiếu mang tên Tống Văn Sơ. Thành phố vừa đón năm mới 1930. Trên các hè đường, người ta bán hoa mẫu đơn, hoa thủy tiên, cá vàng. Anh Nguyễn gặp lại anh Hồ Tùng Mậu, cùng nhau bàn việc chuẩn bị chỗ họp và đón các đại biểu từ trong nước ra. Riêng anh Nguyễn còn bận nghiên cứu, suy nghĩ, dự thảo những văn kiện cho hội nghị sắp tới, viết báo cáo về tình hình Đông Dương cho Quốc tế Cộng sản trên cơ sở những tin tức anh nắm được ở Thượng Hải và Hồng Kông. Một học sinh Việt Nam ở trường Đại học Phương Đông, Mát-xcơ-va, đã trở về nước. Sắp tới có các học sinh từ trong nước ra Hồng Kông để đi học ở Mát-xcơ-va, anh Nguyễn sẽ phải lo thu xếp cho họ đi. Một đồng chí phụ trách tổ chức cách mạng Mã Lai vừa từ Xanh-ga-po và một đồng chí người Nam Dương từ đảo Gia-va tới gặp anh Nguyễn để trao đổi ý kiến. Anh Nguyễn gửi đến Quốc tế Cộng sản sẵn một báo cáo về tình hình Mã Lai.

Đến Hồng Kông sớm nhất là đại biểu An Nam Cộng sản Đảng bao gồm Châu Văn Liêm và Nguyễn Thiệu đáp tàu từ Sài Gòn. Tiếp đến là đoàn đại biểu Đông Dương Cộng sản Đảng gồm Nguyễn Đức Cảnh và Trịnh Đình Cửu đáp tàu

Châu Liêm từ bên Hải phòng. Hai người phải ngồi bó gối dưới gầm giường một người của đoàn thể ta làm điện báo viên dưới tàu. Hai đoàn người liên lạc của anh Nguyễn đón riêng rẽ, đi xe điện hai tầng bề nhà nghỉ. Riêng Đông Dương Cộng sản Liên đoàn không kịp gửi đại biểu đến.

Anh Nguyễn đến gặp từng đoàn đại biểu, tự giới thiệu là Vương, đại diện Quốc tế Cộng sản, hỏi thăm sức khỏe chuyện đi đường, tình hình đồng chí, đồng bào trong nước, và nhất là tìm hiểu vì sao các nhóm không hợp nhất được với nhau và có sự căng thẳng giữa các nhóm. Anh Nguyễn quý mến và trọng thị các đồng chí trong nước ra, những người lặn lội với phong trào công nhân và nhân dân, bất chấp khủng bố của kẻ thù, mang chân lý của chủ nghĩa mới và đường lối giải phóng đến mọi tầng lớp nhân dân, đại biểu cho lớp người bằng cái mới của trí tuệ mình, đi đầu trong việc xây dựng một Đảng tiên phong của giai cấp công nhân. Các đồng chí ấy đang tuổi hai mươi, tràn đầy dung khí sáng tạo, say sưa cống hiến tất cả cho lý tưởng Cộng sản chủ nghĩa, cái tuổi nghe đến cách mạng là muốn bay, muốn nhảy, muốn lao vào trận, cái tuổi muốn sống đẹp nhất, có ý nghĩa nhất, sống cho ra sống. Từ những hạt giống cách mạng, anh Nguyễn gieo và chăm sóc suốt mấy năm đã ra hoa đơm quả thành một thế hệ thanh xuân có tư duy tiên tiến, có ý chí sắt đá vươn lên giải quyết mọi nhiệm vụ mới lịch sử giao cho.

Người liên lạc của anh Nguyễn đến nhà nghỉ đón các đại biểu đi phà mười phút qua eo biển qua bán đảo Cửu Long của thành phố Hồng Kông. Lúc này anh Nguyễn và mọi người đã thấy bộ mặt xấu của Lâm Đức Thụ, phụ trách Tổng bộ Việt Nam Thanh niên Cách mạng Đồng chí Hội. Thụ ở một ngôi nhà sang trọng chừng núi tại Hồng Kông, kịch liệt chống việc lập Đảng Cộng sản. Một số hội viên Việt Nam Thanh niên Cách mạng Đồng chí Hội từng dự lớp học do anh Nguyễn mở ở Quảng Châu bị thực dân bắt. Họ thấy bọn mật thám có trong tay những tấm ảnh chụp lớp học Quảng Châu do Lâm Đức Thụ chụp để “làm kỷ niệm”. Lâm Đức Thụ đã sinh bụng khác. Anh Nguyễn bố trí cuộc họp ở xa trung tâm, cách hẳn một eo biển, để giữ bí mật đối với Thụ. Các đại biểu đi lại về đêm, không ra phố Hồng Kông ban ngày, e gặp phải Thụ.

Cửu Long là một bán đảo đông dân, phần lớn là người lao động. Các đại biểu được dẫn đến xóm chợ nghèo nàn, chật hẹp, vào ngôi nhà một tầng nhỏ bé, bàn ghế đơn sơ, là gia đình một công nhân.

Cuộc họp tiến hành trang nghiêm. Anh Vương, tức Nguyễn Ái Quốc, nhân danh Quốc tế Cộng sản tuyên bố lý do hội nghị. Chỉ có uy tín, cương vị, đạo đức, năng lực, kinh nghiệm và óc tổ chức của anh mới giúp đi tới được cuộc hội nghị

này, mới làm cho những người với ý kiến khác nhau cùng ngồi lại để tìm chân lý và tiếng nói chung, mới chỉ được hướng đi tới cho phong trào.

Anh Lương, tức Hồ Tùng Mậu, và anh Đỗ tức Lê Văn Phan chuyên lo bố trí nhà ở, nơi họp, việc đi lại của các đại biểu.

Tại hội nghị, anh Nguyễn Ái Quốc đề nghị các đại biểu xóa bỏ mọi thành kiến, bất đồng giữa các nhóm cộng sản, thành thật hợp tác để thống nhất thành một Đảng Cộng sản. Anh Nguyễn đề nghị từng đoàn đại biểu phát biểu ý kiến về vấn đề hợp nhất. Các đại biểu trình bày sôi nổi những quan điểm, ý nghị và dự định của mình. Sau những buổi lắng nghe các ý kiến, anh Nguyễn kết luận: Thế là chúng ta đều là những người cách mạng. Ở Liên Xô, Anh, Mỹ, Pháp, cả đến các nước thuộc địa, mỗi nước chỉ có một Đảng Cộng sản. Vì vậy, nước Việt Nam không thể có ba Đảng Cộng sản. Chúng ta phải đoàn kết giai cấp, đoàn kết toàn dân, đấu tranh giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp. Để đạt mục đích ấy phải thống nhất tổ chức. Nhân danh Quốc tế Cộng sản, tôi đề nghị hợp nhất các tổ chức cộng sản thành một Đảng Cộng sản chân chính, thống nhất, các đồng chí có đồng ý không?

Tất cả mọi người giơ tay biểu quyết đồng ý.

Khi thảo luận về đặt tên Đảng, có ý kiến đề nghị lấy tên An Nam Cộng sản Đảng, có ý kiến nên gọi là Đông Dương Cộng sản Đảng. Anh Nguyễn nói:

- Không nên lấy tên An Nam mà cũng không nên lấy tên Đông Dương. Chúng ta nên đặt tên là Đảng Cộng sản Việt Nam.

Tất cả mọi người nhất trí tán thành ý kiến sâu sắc đó. Anh Nguyễn đưa ra hội nghị dự thảo các văn kiện: Chính cương vắn tắt, Sách lược vắn tắt, Điều lệ tóm tắt của Đảng. Sách lược nói trên phù hợp với tình hình chính trị của Việt Nam, nhằm phân hóa, cô lập kẻ thù, tranh thủ và đoàn kết tất cả những người có thể tranh thủ và đoàn kết, tập trung mũi nhọn vào kẻ thù chính, giải phóng dân tộc khỏi ách áp bức của thực dân phong kiến. Hội nghị thông qua các văn kiện nói trên, đồng thời thông qua Điều lệ tóm tắt của Công hội, Nông hội, Hội Thanh niên, Hội Phụ nữ, Hội Phản đế Đồng minh và Hội Cứu tế. Trong những văn kiện đó anh nêu rõ đường lối, chiến lược và sách lược của Đảng, chỉ rõ bản chất và nhiệm vụ của Đảng Cộng sản Việt Nam. Đảng xác định cách mạng Việt Nam là bộ phận khăng khít của cách mạng vô sản thế giới. Đảng chủ trương làm cách mạng dân chủ tư sản đánh đổ đế quốc Pháp và giai cấp phong kiến, làm cho nước Việt Nam hoàn toàn độc lập sau đó tiến lên chủ nghĩa xã hội.

Anh Nguyễn giao nhiệm vụ cho các đại biểu dự hội nghị trở về nước lấy danh nghĩa là đại diện của đại biểu Quốc tế Cộng sản, thống nhất các tổ chức cộng

sản, sau đó bàn bạc với nhau cử ra Ban chấp hành Trung ương lâm thời. Các đại diện của đại biểu Quốc tế Cộng sản, tức là của anh Nguyễn, sẽ hết nhiệm vụ sau khi hoàn thành việc thống nhất các tổ chức cộng sản trong nước và lập được Ban Chấp hành Trung ương lâm thời của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Thế là sau mười chín năm nằm gai nếm mật, lao động và chiến đấu, quan sát và học tập, tiếp thu kinh nghiệm quốc tế và tổng kết thực tiễn đời sống trong nước, anh Nguyễn đã làm tròn mọi sứ mạng lớn lao, cùng đồng chí và đồng đội tạo ra một bước ngoặt vĩ đại trong lịch sử các mạng Việt Nam, trong đời sống chính trị của đất nước.